

Sara Lev, Amanda Klark i Erin Starki

PROJEKTNO UČENJE

za predškolski i mladi školski uzrast

Preveo sa engleskog
Ivan Filipović

2022

CLIO

*Posvećeno nastavnicima koji podučavaju decu
najmlađeg uzrasta,
i deci koja zauzvrat podučavaju njih.*

Uvod

Ukoliko biste hteli da pročitate neku knjigu, a ona još nije napisana, vi ste ti koji je morate napisati.

Toni Morison

Kada kažem ljudima, bez obzira na to da li su edukatori ili ne, da podučavam decu u zabavištu, redovno dobijam jedan od sledeća dva odgovora: „Pa vi mora da ste veoma *strpljivi*, ja to nikad ne bih mogao“ ili „Oh, pa vi podučavate *bebe!*“ (Ovo drugo obično je praćeno veoma dražesnim osmehom, glavom blago nagnutom u stranu i rukama brižno preklopljenim u predelu srca). A kada kažem ljudima da kod svojih četvorogodišnjaka i petogodišnjaka koristim PU, reakcija je gotovo kod svih ista: „Kako? Pa oni su *tako* mali.“ Tokom ranijih perioda moje vaspitačke karijere, na ovakve komentare bih se samo nasmešila i ne bih se uopšte osvrturna na to šta su time hteli reći – da moji učenici/deca ne mogu da se uključe u PU zato što su isuviše zavisni od drugih, zato što nemaju osnovne veštine i zato što ne mogu da rade zajedno.

Ne toliko davno, međutim, na ove komentare počela sam da gledam kao na priliku da budem zagovornik svih dečjih sposobnosti, da uveravam odrasle da deca ovog uzrasta sasvim sigurno nisu bebe; da su samostalna, da su vešti u razgovoru i da bogatstvo svog znanja, svojih iskustava i veština unose u učionicu svakoga dana. Veoma sam strastvena i radoznala kada su deca sa kojom radim u pitanju, oko toga ko su oni i šta će tek

da budu. Ono šta deca kažu i šta rade meni nešto znači, a učenje koje zajedno ostvarujemo me svakog dana iznova iznenađuje, čak i tokom (priznajem brojnih) trenutaka izazova.

Smatram se veoma srećnom što sam se sa PU susrela odmah na početku svoje nastavničke/vaspitačke karijere. Ideje i vrednosti koje su u samom središtu PU oblikovale su moje prakse još od dana kada sam odlučila da postanem vaspitač i PU sam prigrlila zato što su njene vrednosti u skladu sa mojim: deca su samostalna i ljubopitljiva, učenje mora podrazumevati smislene odnose, mora da se odvija u zajednici sa drugima, deca mogu i treba da igraju aktivnu ulogu u svetu. Nakon mnogo godina rada u učionici kao nastavnik, moja je posvećenost ovim vrednostima još više rasla. Zahvalna sam što me je moje putovanje dovelo tu gde imam priliku da pružim podršku drugim nastavnicima da i oni nauče o PU. Zahvalna sam i dvema koleginicama i prijateljima, Amandi Klark i Erin Starki.

Čvrsto verujemo da sva deca, bez obzira na godište, mogu da se uključe u PU. Projektna nastava im daje moć da uče i otkrivaju mnoge lekcije o sebi i o svetu. Deca se i te kako trude da postave pitanja, prave planove i realizuju svoje zamisli. Upravo kroz PU ona ne samo da uče akademski sadržaj, već i nešto što je mnogo važnije, počinju bolje da razumevaju sebe kao ljudska bića i kao učenike. Ostvaruju veze jedni s drugima, sa svojim nastavnicima i članovima šire zajednice u kojoj igraju značajnu ulogu. PU koristi ljubopitljivu prirodu dece predškolskog i mlađeg školskog uzrasta i njihova interesovanja i angažuje ih da se bave istraživanjima i otkrićima koja se najdirektnije odnose na njihov život i imaju uticaj na njih, kao i na život drugih.

Projektna nastava je pedagoški pristup u kojem deca tokom dugotrajnog perioda aktivno konstruišu sopstveno znanje i saraduju sa vršnjacima kako bi upotpunili javni proizvod koji odgovara na pokretačko pitanje* ili rešava neki veoma izazovni problem. Reč „projekat“ u sintagmi „projektno učenje“ odnosi se na upotpunjenu celinu koja se izučava, koja je pažljivo osmišljena

* U literaturi se sreće ranije prihvaćeni termin „vodeće pitanje“ (*prim. prev.*)

i implementirana u periodu od nekoliko nedelja ili čak meseci. Ovo ne bi trebalo mešati sa onim što nastavnici u uobičajenom razgovoru nazivaju „projektom“, što tipično podrazumeva jednokratnu praktičnu aktivnost kao što je, na primer, diorama, plakat ili vremenska linija. Projektna nastava angažuje decu da se kao aktivni učesnici u procesu učenja uključe u detaljno traganje. Ona integriše suštinske akademske i socijalne i emocionalne veštine i daje snagu deci da novonaučeno koriste i izvan učionice.

Kao članovi Nacionalnog tima PBLWorks (nekadašnjeg Obrazovnog instituta Bak), imamo privilegiju da saradujemo sa nastavnicima koji rade sa decom svih uzrasta i grupa/razreda, iz svih delova sveta. Mnogi nastavnici dođu na uvodnu radionicu o PU podstaknuti i zainteresovani da saznaju više o PU i da osmisle delotvoran projekat za sve svoje učenike. Neki koji rade sa decom mlađeg uzrasta nisu, međutim, još uvek uvereni da će PU funkcionisati u njihovoj učionici. Iako predškolski vaspitači i učitelji (nastavnici razredne nastave) pohađaju iste radionice kao i njihove kolege koje rade sa decom u svim ostalim razredima osnovne i srednje škole, često sede u neverici i razmišljaju – a neretko i naglas kažu – „u redu, shvatam da to može da funkcioniše sa starijim učenicima, ali moja deca to ne umeju da rade“.

Kada pitamo vaspitače i učitelje da detaljnije objasne šta izaziva ove sumnje, obično nam otkriju da su njihova osećanja povezana sa njihovom obrazovnom filozofijom, aktuelnim nastavnim praksama ili zabludama o PU. Oni se često pitaju kako će njihovi učenici, deca kod koje su veštine čitanja i pisanja u nastajanju, biti u stanju da se angažuju da rade na projektnim i istraživačkim zadacima. Njihova je pretpostavka da će unapred morati da im serviraju toliko sadržaja da im ni za šta drugo neće ostati vremena. Vaspitači i učitelji nisu sigurni u sposobnosti svoje dece da rade samostalno ili da saraduju s vršnjacima. Teško im je da zamisle svoje male učenike kao aktivne članove procesa učenja, da su u stanju da razmišljaju o učenju, revidiraju i pružaju/primaju povratne informacije o svom radu. Strahuju da nijedno ocenjivanje u PU ne može pouzdano da izmeri napredak njihovih učenika i boje se da su deca suviše nezrela da bi učestvovala u bilo kakvoj vrsti javne prezentacije onoga šta su naučili.

Pripremano, tj. tranziciono zabavište (PZ) je predviđeno da bude prva od ukupno dve godine koliko traje predškolski program u Kaliforniji. Deca koja se kvalifikuju za PZ (deca koja pune pet godina starosti između 1. septembra i 2. decembra te školske godine) završice PZ i zatim ići u zabavište naredne godine. Učioince PZ mogu izgledati drugačije u različitim školama – mogu biti samostalne, isključivo namenjene za PZ ili pak kombinovane PZ/Z.

Razumemo ove brige, zebnje i izazove. Radili smo sa decom predškolskog uzrasta, sa prvacima, ali i sa predškolskim vaspitačima i učiteljima, kao i sa školskim odborima. Koristeći rezultate istraživanja načina na koji deca uče, naše razumevanje i prihvatanje praksi orijentisanih ka učeniku, kao i naše iskustvo, odgovaramo na pitanja specifična za PU u predškolskom i mlađem školskom uzrastu, sa namerom da sutra vi budete spremni da podstičete učenje

kod naših najmlađih. Na stranama koje slede, pozabavićemo se nekim preprekama i pretpostavkama zbog kojih vaspitači i učitelji u radu s decom predškolskog i mlađeg školskog uzrasta imaju zadržku pri implementaciji PU. Okvir svakom poglavlju daje jedno određeno pitanje koje smo čuli od vaspitača i učitelja širom zemlje i svaku zabludu prevazilazimo pogavlje po poglavlje.

Ova knjiga priča priču o jednom projektu koji sam vodila zajedno sa svojim polaznicima prelaznog zabavišta (PZ) u jesen 2018–2019, tokom kojeg su četvorogodišnja i petogodišnja deca osmislila svoj sopstveni prostor spoljašnje učionice. Moju grupu činili su raznovrsni učenici veoma različitog jezičkog i kulturološkog porekla. Dok budete čitali knjigu, upoznaćete mnogo dece (čija su imena u potpunosti izmenjena) i koraćaćete zajedno sa njima dok se angažuju da rade u projektu *Spoljašnje učionice*. Otkrićete da su deca u ranim razvojnim fazama detinjstva (uzrast 3–8), i te kako sposobni, pažljivi i pronicljivi pojedinci koji se mogu angažovati da obavljaju kognitivno kompleksan i zahtevan projektni zadatak.

Vrste iskustva učenja i nastavnih strategija o kojima ćete čitati pružaju snažne primere mnogih vidova moguće implemen-

tacije PU u radu sa našom najmlađom decom. U knjizi prikazujemo istraživanje koje će vam pomoći da prevaziđete zablude prisutne u PU ranog detinjstva. Takođe ćemo ciljano izbegavati pojednostavljene predloge i trikove u korist praktičnih pristupa i strategija i podstićemo vas da razmislite svoje aktuelne prakse koristeći nove perspektive. Pružamo neformalne mogućnosti da se uključujete u tekst i više usmerenih prilika za razmatranje pod nazivom „Razmislite i povežite“, kada možete zamisliti da jedna od nas sedi preko puta vas, obučava vas i podržava dok razmišljate o svojim pitanjima, povezujete ih sa aktuelnim praksama i planirate sledeće korake. Takođe smo napravile i dokument koji će vam pomoći da prepoznate gde se ideje o kojima čitate uklapaju u celinu PU. Etape PU u radu sa decom predškolskog i mlađeg školskog uzrasta nalaze se u nastavku ovog uvoda. Osim toga, uvrstili smo i dva dodatka da ih koristite po potrebi i kada to tekst bude iziskivao. Dodatak A je kompletno popunjen projektni plan za projekat *Spoljašnje učionice*, dok Dodatak B predstavlja spisak dodatnih istraživačkih članaka i sajtova koji će unaprediti vaše razumevanje ove knjige.

Od vas tražimo da, dok čitate svako poglavlje, budete otvoreni i bez predrasuda, da tragate za razumevanjem i da pokušate da vizuelizujete kako PU može da funkcioniše u vašoj grupi/oddeljenju, u vašem prostoru i u vašem vremenu. Znajući da na svaku situaciju u učenju i nastavi utiče jedinstveni skup uslova, naš cilj je da PU učinimo ostvarivom, kako biste i vi bili pripremljeni za uspešnu implementaciju u svojoj učionici. Implementacija PU može iziskivati izmenu nekih vaših uverenja o podučavanju dok se budete adaptirali na konstruktivistički pristup za učenje i prakse orijentisane ka učeniku i koje ćete koristiti da planirate, upravljate, podučavate i ocenjujete. Možda ćete morati da se odreknete nekih komfornih praksi ili da prilagodite neke od svojih odavno oprobanih nastavnih strategija. Znamo da sama zamisao dodavanja „još jednog elementa“ može da se čini teško održivom. No, PU nije „još jedan element“ kojeg se treba držati u inače prepunom rasporedu. Projektna nastava je sredstvo koje se koristi za integrisanje akademskih veština i sadržaja uporedo sa socijalnim i emocionalnim veštinama, za ugradnju ciljanih

veština čitanja i pisanja, kao i za osnaživanje mladih učenika da uzmu aktivnu ulogu u procesu učenja.

Zapamtite da nešto što se zove savršeni projekat ne postoji. Uvek postoje stvari koje se mogu unaprediti i popraviti, odnosno izmeniti nakon što o njima promislimo, a projekat *Spoljašnje učionice* svakako u tom pogledu nije ništa drugačiji. Takođe znamo da ovaj projekat jeste specifičan za određeno vreme i za određeno mesto (nova školska godina i nova učionica) i da možda neće biti lako da se primeni i ponovi još negde. Poenta nije „kopirati“ ovaj projekat, već svedočiti kako se njegovi elementi međusobno prepliću u jedinstveni kontekst koji je autentičan i relevantan za *ovu* konkretnu grupu, u *ovom* konkretnom vremenu, na *ovom* konkretnom mestu. Možda najjedinstveniji aspekt PU jeste da ono treba (i mora) da bude adaptirano i relevantno za vašu predškolsku ili školsku zajednicu.

Iskreno se nadamo da ćete ovu knjigu koristiti kao izvor i ohrabrujemo vas da se oslonite na svoje kolege, potražite dodatne obuke, uronite u istraživanje i povežete se sa nama preko društvenih mreža. Uzbuđeni smo što ste zainteresovani za PU i želimo da vam pružimo podršku pri implementaciji, bez obzira na to u kojoj se fazi na tom putovanju nalazite.

Sara Lev
Januar 2020. godine

Faze PU u ranom detinjstvu

Nastavnici razredne nastave (i vaspitači) pristupaju PU u tri faze. Kao prvo, smišljamo i planiramo projekat (Faza 1). Zatim ga sa učenicima, svi zajedno implementiramo (Faza 2). Konačno, projekat u poslednjoj fazi (Faza 3), detaljno razmatramo. Budući da je ova knjiga podeljena u poglavlja koja su organizovana na osnovu uvreženih zabluda, a ne na osnovu hronologije projekta, možda bi bilo korisno da konsultujete ovu listu kada se sretnete sa novim terminima ili nepoznatim elementima. To će vam pomoći da odredite gde se u kontekstu projektnog učenja komponente svake faze konkretno nalaze.

Temeljna uverenja

Konstruktivistički principi

Prakse orijentisane ka učeniku

Faza 1: Razvoj projekta

Ispitajte standarde

Pripremite se za ciljanu integraciju

Integrišite socijalno i emocionalno učenje

Koristite obuhvat i redosled postojećeg nastavnog plana za **paralelnu integraciju**

Postavite **strukturu veštine čitanja i pisanja**

Osmislite potencijalne **autentične javne proizvode**

Odaberite ciljeve učenja
Smislite **pokretačko pitanje**
Napišite **rezime projekta**
Planirajte lekcije i iskustva za **trajno i održivo traganje**
Razvijajte **ocenjivanje**

Faza 2: Implementacija projekta

Omogućite **uvodni događaj**
Beležite i podstičite postavljanje **važnih pitanja**
Uključite se u **trajno traganje**
Opažajte **veze za spontanu integraciju**
Stvorite **prilike za saradnju**
Uvrstite **razmišljanje o temi, povratne informacije i proveru**
Ponovo razmotrite **važna pitanja**
Povežite se sa **gostujućim stručnjacima**
Učestvujte u **terenskom radu**
Planirajte **proslavu**
Dokumentujte **učenje**
Zabeležite šta je **dodato i izmenjeno u projektnom planeru**
Predstavite **javni proizvod**

Faza 3: Razmišljanje na temu projekta

Razgovarajte sa **kolegama**
Osvrnite se na **projektni plan**
Mislite na **uspeh**
Razmotrite **moгуće oblasti razvoja**

1. Konstruktivizam u praksi: stvaranje uslova za PU u učionici ranog detinjstva

*Projektna nastava deluje kao suviše nedovršena i nesistematična.
Odakle da uopšte krenem?*

Jedna od najčešćih zabluda koju nastavnici imaju o PU jeste ta što im se ona čini kao da je suviše neregulisana i orijentisana ka učenicima da bi se uopšte mogla primenjivati u radu sa decom mlađeg uzrasta. Mnogi nastavnici pretpostavljaju da je PU haotični metež i da, ukoliko je nastava raštrkana i neusaglašena, onda i učenje obavezno mora biti površno. Ova pretpostavka precizno opisuje prvenstveno stav onih osoba koje ne poznaju složenu i suštinsku teoriju koja stvara uslove za nastavu i učenje u konkretnoj celini PU: *konstruktivizam*. Konstruktivizam je nastavna teorija zasnovana na pretpostavci da učenici generišu značenje nastalo kao posledica interakcija sa svetom koji ih okružuje (Brooks, 2013; Narayan, Rodriguez, Araujo, Shaqlaih & Moss, 2013; Woolfolk, 2013). Projektna nastava je pedagoški pristup koji kombinuje teoretske principe kako deca najbolje uče (konstruisanje znanja) sa pretpostavkama praksi orijentisanih ka učeniku. PU se zasniva na konstruktivističkom uverenju da se do najdelotvornijeg vida učenja stiže kada je znanje *konstruisano*, odnosno kada učenici putem socijalnih interakcija sa drugima nadograđuju postojeće bogatstvo znanja i iskustava, kako bi se stvorila nova razumevanja. Ovo se u osnovi razlikuje od tradicionalnih filozofija koje decu smatraju praznim posudama u koje iskusni odrasli ulivaju znanja. Način na koji učitelji to ostvaruju,

tradicionalno, jeste sistematično prelaženje sadržaja i, posledično, deljenje ocena. Uvereni smo, dakle, da je važno da vaše putovanje u PU, uz uvažavanje ključne ideje o konstruktivizmu, započnete ovde, kako biste mogli da stvorite i dalje ispunjavate uslove za uspešno PU u vašoj učionici.

Konstruktivizam učiteljima nudi sistem vrednosti za rukovođenje i usmeravanje procesa donošenja odluka i izbora unutar naših učionica, baš kao što nas naši lični sistemi vrednosti usmeravaju u životu van škole. Možda vam je konstruktivizam sasvim nov, ili se možda sećate da ste o njemu čitali tokom svoje nastavničke obuke, ali ne možete da se priselite baš svih postulata socijalnog konstruktivizma. Možda imate iskustva sa komponentama PU, ali se niste upuštali u veze sa konstruktivizmom. Bez obzira na kojem se delu ovog spektra nalazite, važno je da vam je poznato pet osnovnih konstruktivističkih principa, definisanih u nastavku teksta, odnosno da vam je poznat način na koji se udara temelj implementaciji PU.

Dobar trenutak da se započne sa davanjem dobre osnove za razumevanje socijalnog konstruktivizma jesu sledeći navodi iz Brooks-a (2013):

Cilj obrazovanja ukorenjenog u konstruktivističkoj teoriji učenja jeste pružanje prilike učenicima da na krajnjoj granici svog aktuelnog funkcionisanja **konstruišu** razumevanje. Ove **prilike** osmišljavaju, pružaju i njima upravljaju nastavnici koji razumeju kako ljudi stvaraju nove koncepte, uključujući ne samo **individualnu**, već i **kolaborativnu** prirodu formiranja koncepta.

(str. 271)

Na osnovu samo ove definicije, lako se može razumeti zašto neki nastavnici percipiraju PU kao suviše nedovršenu i nesistematičnu. Reči poput „konstruišu“, „prilike“, „individualnu“ i „kolaborativnu“, zasigurno pripadaju domenu konstruktivizma i PU. Bez dubokog razumevanja šta one znače unutar konteksta, međutim, neminovno se dolazi do pogrešnog tumačenja, posebno kada nastavnici pokušavaju da u svojoj praksi primene strategije, a da im prethodno nedostaje potpuno razumevanje prethodnih teorija i istraživanja.

Razvoj konceptualnog razumevanja, zajedno sa mogućnošću praktičnih primena učenja, od suštinskog je značaja za učenike i nastavnike PU. Za delotvornu, temeljnu i svrsishodnu implementaciju PU u vašoj učionici, od suštinske je važnosti da najpre imamo osnovno razumevanje principa konstruktivizma.

Sada pročitajte ponovo delove navoda koje daje Brooks (2013), istaknute na Slici 1.1, ovoga puta čitajući između redova, kako biste otkrili neke od principa konstruktivizma.

Ovi principi nisu samo obrazovne smernice; *to su vrednosti* – vrednosti koje će usmeravati vaše nastavne odluke, inspirisati kulturu unutar učionice koju stvarate, iskustva koja planirate i razgovore koje vodite s decom. Nastava koja se odvija u vidu PU zasniva se na uverenjima konstruktivizma i vrednostima koje pronalazimo u ovim principima. Kako se približava implementacija PU, razmotrite činjenicu da naše nastavno iskustvo seže dublje od pukog prenošenja sadržaja i veština deci. Svaka interakcija koju imamo, svaki čas koji planiramo, jeste odraz našeg *poimanja* dece. Naše učionice su više od „prostora za učenje“. To su prostori gde vrednosni sudovi koje imamo o deci postaju očigledni tokom svake interakcije, svakog segmenta, svakog minuta, svakog dana. Ovo odražava kakvi smo kao edukatori,

„**Konstruišu** razumevanje na krajnjoj granici svog aktuelnog funkcionisanja“

- Nastavnici koriste podupiranje i postepeno delegiraju odgovornost za nastavu, umesto da se deca ostavljaju samostalno da uče i razvijaju razumevanje bez vođenja (Pearson & Gallagher, 1983).

„Ove **prilike za učenje** projektuju, pružaju i njima upravljaju nastavnici“

- Nastavnik preuzima na sebe ulogu kojom podstiče učenje. Učionica nije mesto opšteg meteža, jer nastavnik ciljano uređuje diferencirane i kvalitetne aktivnosti pristupačne svim učenicima.

„**Individualna i kolaborativna** priroda formiranja koncepta“

- Učenici aktivno konstruišu sopstveno razumevanje uporedo sa drugima, umesto da uče isključivo kroz direktnu nastavu ili nedelotvorne strukture grupisanja (Brooks, 2013; Narayan et al. 2013; Prawat, 1992; Sinom & Shifter, 1991; Ultanir, 2012).

Slika 1.1 Navodi iz Brooks-a (2013), grupisani i istaknuti

dok ovi konstruktivistički principi, kako je predstavljeno u PU, omogućuju nastavnicima da pristupe nastavi i učenju na način koji osnažuje decu, omogućava im da budu deo sopstvenih procesa učenja u zajedništvu sa drugima, odnosno da razumeju značenje i relevantnost svog učenja. Projekti u kojima se deca angažuju tokom PU, pričaju priču o tome kako nastavnici vide decu i, takođe, kako deca vide sama sebe.

Pet principa konstruktivističke teorije nastave, prikazani na Slici 1.1, daju nastavnicima jasnu osnovu za razvoj okruženja u kom PU može da buja (Driscoll, 2005). Mnogo važnije od memorisanja ključnih odlika konstruktivizma – koliko god oni bili važni – jeste sposobnost da se uoči kako principi konstruktivizma podcrtavaju sve što radimo kada osmišljavamo, razvijamo i implementiramo projekte s mlađom decom.

Tabela 1.1 Principi konstruktivizma

Princip 1	Inkorporirajte učenja u složena, realistična i relevantna okruženja.
Princip 2	Omogućite socijalnu diskusiju i zajedničku odgovornost kao deo učenja.
Princip 3	Podržite višestruke perspektive i upotrebu višestrukog reprezentovanja sadržaja.
Princip 4	Podstičite osećaj posedovanja naučenog.
Princip 5	Negujte samosvest i shvatanje da se znanje konstruiše.

Principi konstruktivizma predstavljaju vrednosti i uverenja kojim se rukovode naše nastavne odluke dok stvaramo uslove za duboko učenje. Uloga nas nastavnika jeste da uzmemo u obzir specifičnosti svakog principa i složimo ih u smislenu i relevantna iskustva u kojima će deca učiti u saradnji sa svojim vršnjacima. Isto tako, tradicionalne nastavne prakse oslanjaju se na nastavnike da prenose znanje učenicima i tek onda proveravaju naučeno. Projektna nastava podstiče učenike da se oslanjaju na prethodno znanje i iskustva u cilju konstruisanja znanja i osamostaljivanja učenika koji su u stanju da uzmu aktivno učešće u svom učenju tokom čitavog projekta.

Principi i vrednosti kao što su ovi, mogu imati duboki uticaj na našu nastavu. Kada nastojimo da se pridržavamo ovih uverenja kao okosnice svog rada (što PU i nalaže da radimo), podstičemo mlađu decu da se kreću kroz život svesna da imaju određenu ulogu, ne „kad jednog dana porastu“, već kao mladi učenici. Želimo da naši učenici znaju da mogu doprineti svetu oko sebe *sada*, kao članovi zajednice u učionici i kao članovi šire zajednice van zidova učionice. Razumevanje individualnih principa i njihovog prirodnog preklapanja pomoći će vam da planirate, kreirate i očuvate okruženje u vašoj učionici koje kod učenika podstiče rast putem PU.

U ovom poglavlju uvešćemo svaki konstruktivistički princip učenja posmatrajući ga izrazito fokusirani na PU ranog detinjstva i, posebno, na Sarin projekat *Spoljašnje učionice*. Odvešćemo vas iza scene procesa planiranja i pripremanja koji prethode projektu i videćete iz prve ruke kako konstruktivistički principi daju utemeljenje Sarinim nastavnim odlukama. Fokusirajući se na to kako ovi principi izgledaju u kontekstu projekta, nadamo se da ćemo produbiti vaše razumevanje konstruktivizma i pomoći vam da ga povežete sa sopstvenom nastavom, a samim tim i pripremite teren za implementaciju PU u učionici. U svakom odeljku takođe su navedeni primeri kako svaki princip daje utemeljenje planu i programu, nastavi i drugim odlukama koje se odnose na učionicu u širem kontekstu. Takođe predlažemo i određene „brze strategije“ za implementaciju i primenu principa, kao osnov za ostatak ove knjige. Dok se principi konstruktivizma posmatraju iz perspektive ranog detinjstva, postoji verovatnoća da ćete prepoznati aspekte koji su vam poznati, čak i ukoliko nastavu držite u tradicionalnijim okruženjima.

Projekat

Spoljašnje učionice: konstruktivistički principi u praksi

Dve nedelje pre prvog dana škole, Sara je obišla svoju novu učionicu pripreme nastave kako bi započela planiranje predstojeće školske godine. Prostor je bio relativno mali, ali se neposredno uz spoljni zid učionice nalazio prazan prostor koji se ranije koristio kao skladište i mesto gde su deca čekala da roditelji dođu po njih (Slika 1.2). Sara je odmah uvidela sav potencijal navedenog prostora. Svesna da će fizičko okruženje učionice odražavati njene lične vrednosti kao vaspitača i da će učenicima biti potrebno više prostora za učenje, odmah je pomislila: „*Ovo bi trebalo da bude naš prvi projekat.*“

Njena prva nastavnička odluka – ideja da će četvorogodišnja deca imati glavnu ulogu u osmišljavanju i kreiranju sopstvenog

Slika 1.2 Dve nedelje pre prvog dana škole

okruženja za učenje – otelotvorenje je svih pet konstruktivističkih principa u jednoj jedinog zamisli. Sara je znala da njena mala učionica neće biti adekvatna za razvojne potrebe kretanja i raznovrsnosti kod četvorogodišnjaka i petogodišnjaka, tako da je spoljašnja učionica bila neophodna za praktičnu upotrebu. Prazna učionica neposredno pored, pružala je **realistični, relevantni i kompleksni** problem namenjen deci da ga reše. Sara je takođe znala da su ciljevi učionice pripreme nastave mogli biti integrisani u ovakav projekat, budući da je ranije tokom svojih nastavničkih aktivnosti u pripremoj nastavi razmatrala ne samo temeljne veštine i sposobnosti predškolskog uzrasta (osnove predškolskog učenja), već i Opšteobrazovne nacionalne standarde ocenjivanja za zabavišta. Znala je da određeni standardi ocenjivanja, kada se uvežu sa autentičnim ciljevima, mogu da služe kao snažna osnova koja deci obezbeđuje realistično i relevantno učenje.

Ovaj projekat iziskivao je da deca uzmu **aktivnu i zajedničku ulogu u učionici, razmatrajući** svoje želje i potrebe kada se zajednički odlučuje. Projekat *Spoljašnje učionice* angažovao bi **višestruke perspektive i primenu višestruke reprezentacije sadržaja kod dece**, pošto bi ona bila ta koja su osmišljavala predloge na osnovu svojih ranijih znanja i dotadašnjih iskustava. Ona bi trebalo da predstave svoje ideje na različite načine koji bi uvažavali raznolikost dečje zajednice. Započinjući godinu ovim projektom, Sara će uvažavati i vrednovati njihove ideje i iskustva uz konstantno sticanje novih znanja o njima tokom čitavog projekta. Ovaj projekat podstičaće dečju **samosvest i razumevanje načina konstruisanja učenja**, tako što će se od njih tražiti da preuzimaju inicijativu u svom učenju kada se bude razmatralo šta žele i šta im je neophodno za navedeni prostor. Zajedničko kreiranje fizičkog prostora pružiće priliku deci da doslovce posmatraju svoje učenje tokom čitavog projekta. Možda najvažnije, konačno, jeste to što će projekat pružiti deci **osećaj vlasništva nad svojim učenjem**. Učionica koju su stvorili predstavljaće mesto u kojem su svakodnevno učili i igrali se. Svest da su igrala značajnu ulogu u stvaranju prostora, pojačala bi kod dece osećaj ponosa, sopstvenosti, kao i posvećenost očuvanju tog prostora organizovanog za najbolju moguću upotrebu.

Iako je Sara mogla da osmisli i postavi prostor pre nego što su deca stigla, odlučila je da kreiranje spoljašnje učionice predstavlja autentičan kontekst za učenje društvenih i emocionalnih kompetencija, kao i akademskih standarda. Ona je počela da razvija svoju projektnu ideju shvativši da pitanje poput „*kako da kreiramo spoljašnju učionicu u kojoj možemo da se igramo i učimo?*“ predstavlja snažnu inspiraciju. Sara je takođe znala da će na taj način moći da integriše neke od svojih programskih standarda iz društvenih nauka, matematike, veštine pisanja, prirodnih nauka, kao i socijalnog i emocionalnog učenja (SEL). U svojim mislima, ona je već utvrdila osnovnu strukturu ideje spoljašnje učionice, što joj je pomoglo da osmisli i planira projekat po sledećem redosledu: *Deca će osmisliti prostor spoljašnje učionice. Sastaće se sa dizajnerom enterijera i napraviti raspored prostora. Nakon što se odluče o ključnim elementima prostora, oni će osmisliti i svaki kutak. Deca će učiti o oblicima, veličinama, dizajniranju, merenju, pripovedanju, književnim likovima i veštinama prezentacije. Svoj prostor će koristiti zajednički sa porodicama i proslaviće svoje učenje.*

Na narednim stranama razložićemo svaki konstruktivistički princip ponaosob, fokusirajući se na planiranje projekta *Spoljašnje učionice* kako bismo pokazali način na koji su sam projekat i Sarina učionica utemeljeni u konstruktivizmu. Dok produbljujete svoje razumevanje navedenih principa, apelujemo na vas da se uputite u kompletno ispunjeni projektni planer koji je dat u Dodatku A. Projektni planer ima više funkcija tokom čitavog procesa dizajnerskih i razvojnih faza projekta i posebno je koristan za prepoznavanje sopstvenih ciljeva učenja, kao i za svrstavanje nastavnih praksi. Iako ovaj dokument sadrži pregled visokog nivoa, on takođe sadrži i detalje koji pričaju priču projekta. Vraćaćemo se temi projektnog planera tokom čitave knjige, ističući stvari koje treba da primetite i razmotrite u planiranju svog projekta.

Princip 1

Integrišite učenje u složena, realistična i relevantna okruženja za učenje

Stvaranje okruženja za učenje u kojem deca mogu da se duboko angažuju relevantnim sadržajima i ostvare povezanost sa širom zajednicom od suštinskog je značaja za planiranje i implementaciju visokokvalitetnog PU. Standardi i veštine povezane sa emergentnom pismenošću, matematikom, školskom zajednicom i istraživanjima iz oblasti prirodnih nauka, predstavljaju samo neke od konceptualizacija tokom ranog detinjstva koje imaju razvojno odgovarajuće i autentične primene i povezanosti van učionice. Nažalost, odrasli često potcenjuju intelektualne sposobnosti mladih učenika i trude se da standardi budu „pristupačniji“ za decu, učeći ih veštinama uz pomoć slatkih, „deci upodobljenih“ tema poput medvedića, dinosaurusu i prirode. Kada ne uspemo, međutim, da ih naučimo veštinama i sposobnostima u formi u kojoj se one primenjuju u našem svetu izvan zidova učionice, rizikujemo da decu lišimo njihovih prirodnih kapaciteta davanja značenja svetu oko sebe. Odgovarajuće složeno okruženje za učenje podstiče učenike da se angažuju u vidu autentičnog iskustva koja od njih iziskuju rešavanje izazovnih problema u saradnji sa drugima (Narayan et al, 2013). Projektna nastava od učenika iziskuje da uče na osnovu istraživanja izazovnih problema ili pitanja koja se sastoje od mnogo različitih i povezanih delova. Ona im pruža prilike da konstruišu sopstveno razumevanje sadržaja, baveći se kreativnim razmišljanjem, kritičkim vrednovanjem i rešavanjem problema (Brooks, 2013; Narayan et al, 2013).

Za stvaranje i održavanje ovih uslova za učenje, suštinski je važno prvo upoznati standarde i ciljeve učenja (Prawat, 1992). Zapitajte se, zatim, *kome, kako i u kom kontekstu* su ove veštine važne. Mlađa deca su više sklona da učestvuju u učenju kada ono ima neke veze sa njihovim životom, a upravo je iz tog razloga veoma značajno i prepoznati kakav je uticaj standarda. Takođe

preporučujemo da se upoznate i sa socijalnim i emocionalnim veštinama i sposobnostima učenja koje deca razvijaju. Dok budete osmišljavali svoj projekat, bićete u mogućnosti da vidite gde se ovi ciljevi i standardi prirodno uklapaju u okviru sveukupno osmišljenog projekta. Planirajte, zatim, da ih na primenjive načine integrišete u projekat. Postoji, na sreću, mnogo načina za ugradnju standarda i ciljeva učenja u realistične kontekste tokom kreiranja celina PU u integrisanom pristupu.

Za projekat *Spoljašnje učionice* od suštinske je važnosti predstaviti pokretačko pitanje (glavno pitanje koje će usmeravati rad na projektu) učenicima i postaviti jasan razlog za učenje. U ovom slučaju – a tako bi trebalo da je u svim slučajevima – obrazloženje za pokretačko pitanje bilo je jasno. *Ovaj prostor nam je potreban da se igramo i učimo.* Sara je znala pokretačko pitanje za ovaj projekat unapred i htela je da se postara da učenici shvate zašto i *oni* treba da pomognu. Zatim je trebalo da znaju i „zašto“ u vezi sa svakom kasnijom pojedinačnom odlukom koju su doneli tokom čitavog projekta – *zašto* je trebalo da promozgaju svaku pojedinačnu ideju pre nego što se odluče za konačni plan, *zašto* je trebalo da mapiraju plan unapred, *zašto* je trebalo da nacrtaju i dizajniraju instrumente pre nego što bi ih zaista i izradili. Prema tome, pokretačko pitanje koje je Sara smislila – „*kako da kreiramo spoljašnju učionicu u kojoj možemo da se igramo i učimo?*“ – predstavljalo je prirodan sled i nastavak „autentičnih problema s kojima se deca suočavaju“.

Raščlanjivanje složenog problema u manje segmente, deci mlađeg uzrasta pomaže da reše izazove i usput pruža osećaj uspeha. Sara je zatim razdelila izazov osmišljavanja čitave učionice u niz ostvarivih koraka. Pitala je učenike kako bi želeli da koriste različite delove spoljašnje učionice i smislili su nekoliko ideja, uključujući lutkarsko pozorište i prostor za muzičke instrumente i na to je gledala kao na dva zasebna, manja „segmenta“ jednog većeg osmišljenog projekta. Zatim je smislila pitanja u sklopu opšteg pokretačkog pitanja, pod kojima se podrazumevalo „šta je neophodno da znamo da bismo stvorili naš prostor za muzičke instrumente?“ i „kako da osmislimo lutkarsko pozorište za našu spoljašnju učionicu?“.